

FRANCISCA FERRERA.

«ARA VE EL MES DE MAIG»*

Jaume Ayats

Caramella

MÚSICA I CULTURA POPULAR

Heus aquí tota una senyora balada, farcida amb tots els components tràgics d'aquesta mena de cançons narratives. Les balades han fet durant segles una funció social equivalent a la que avui en dia fan el cinema o alguns serials de la televisió: aconseguir que l'oient se senti implicat en una història davant de la qual no pot restar indiferent. Li cal plantejar-se un tema conflictiu, que preocupa a la societat del seu entorn. I, pel fet de poder-se identificar amb algun dels protagonistes, l'oient i el cantador viuen durant una estona allò que s'explica. Com al cinema, entrem per art de màgia en un món diferent del nostre entorn quotidià. Patim i ens emocionem per retornar una mica més «avis» i amb més coneixement. I també, com al cine, a les balades no se'ns adoctrina amb explicacions de principis morals, ni de qui actua bé ni de qui actua malament. Cadascú s'ha d'espavilar a aclarir qui té la raó i les raons de cada personatge.

En la història de la Francisca Ferrera, qui te raó? El xicot atrevit que fa robar la noia perquè el pare no li dóna? O el pare que no li vol donar? O la mare que li donaria i es queda sense marit i sense filla? O cadascun dels tres té una part de culpa per no haver mirat de solucionar-ho d'una manera més enraonada? (I la noia, que ni apareix amb veu pròpia, què hi pinta en aquesta societat?). Després d'uns versos lírics d'entrada que saluden la primavera –i que podríem posar al davant de moltes cançons–, a partir del vers set els fets són exposats directament, sense perdre el temps. Els personatges parlen amb frases curtes i categòriques. És com si davant nostre es desplegués una acció teatral amb tot el

Ara ve el mes de maig, regalada primavera,
floriran totes les flors, els clavells i les rosetes.

*I adéu,
i adéu Francisca Ferrera,
i adéu.*

Floriran els ametllers, els que en fan la flor vermella,
cantaran els aucellets: la torta i la cadenera.

5 També en cantaria jo, bona amor, si em deu llicència
per cantar-ne una cançó d'un fadrí i d'una donzella.
N'han viscut enamorats de petites a grandesa:
el fadrí se n'ha fet gran, casar-se volia amb ella.
Son pare diu que no ho vol, sa mare contenta n'era.

10 –Si no me la voleu dar prou me la saberé pendre,
buscaré quatre fadrins, quatre de la balongera.
–Ai, fadrins, si voleu venir, a robar-ne una donzella
que en sereu molt ben pagats amb moneda barcelonesa.
Fadrins, si en voleu venir, a robar-ne una donzella!

15 I a les onze de la nit, ferrer baixa a picar ferro.
–Obre'ns la porta, ferrer, sinó la tirem a terra.
I a l'obrint-ne la porta, tres punyalades li'n venten:
la una en el costat dret, l'altra en el costat esquerra,
l'altra a la boca del cor, i amb aquella cau mort en terra.

20 La ferrera ho ha sentit, prompta surt a la finestra:
–I ai, fadrinets de Llançà, quina una que me n'heu feta!
Me n'heu mort el meu marit, robada la filla meva!
Justícia davant de Déu! La raó aquell que la tinga!

dramatisme. Les balades tracten de problemes que ens preocupen, i ens els presenten encarnats en personatges que els pateixen. Per això s'han anat cantant i refent-se contínuament durant segles i per països molt diversos. Hi ha arguments de balades que es cantaven des de Portugal fins a la península de Corea.

TE $\text{♩} = c. 178$

A - ra ve el mes de maig, re - ga - la - da pri - ma - ve - ra. flo - ri - ran to - tes les flors,
els cla - vells i les ro - se - tes. i a - déu.
i a - déu Fran - cis - ca Fer - re - ra, i a - déu.

En Joan Tresserres canta la tragèdia de la Francisca Ferrera amb tota la parsimònia dels rituals: cal reviure les emocions de la història a poc a poc, per molt que ja la puguem conèixer. El temps de les balades és un temps tranquil, lent, especial, on cada detall de la narració i del llenguatge, on cada inflexió de la veu s'ha d'anar degustant. I el tema és l'amor i la mort, el conflicte i la violència (antic i del tot nou). La melodia, amb un ritme *giusto* sil·làbic –la simple combinació de durades breus i llargues per parelles de síl·labes–, és prou diferent dels ritmes habituals de les cançons que sentim a la ràdio perquè encara ens pugui fer somniar en móns desconeguts, en móns musicals i humans que ens porten a imaginar tant el passat com el futur.

Per als aficionats a la llengua, hem d'explicar que les rimes que «fallen» en els versos 15 i 23 tenen una explicació històrica. *Ferro*, fins cap al segle XVI (i potser més tard en algunes bandes) era *ferre*, i la fórmula verbal *tinga*, fins al segle XIX (i en alguns llocs fins avui en dia) era *tenga*.

Jacint Verdaguer va aprofitar els versos inicials per a una poesia d'amor dedicada a la Verge: «Ara ve lo mes de maig». I a partir del text de Verdaguer, Josep Rodoreda va compondre una de les melodies més boniques de l'època modernista.

* Cantada per Joan Tresserres i Comajoana el 7 de juliol de 1988 a Vic. Enregistrada pel Grup de Recerca Folklòrica d'Osona al CD *Cançons i tonades tradicionals de la comarca d'Osona*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1994 (Fonoteca de Música Tradicional Catalana, sèrie 1, volum 2)

rodasons

Música amb arrels

Dissabtes, a les 9 del matí

TV 3
La teva

81

CANÇONER

PACO ROCA

Camí La Bola, 55
46800 Xàtiva (València)
Tel. **678 567 862**
Particular **96 227 61 04**

Construcció de:

- Falles
- Fogueres
- Gegants i cabuts
- Dracs
- Restauracions artístiques
- Decoracions